Цана асобнага нумару 20 гр.

Opłatę pocztową uiszczono ryczałtem.

СЛОВА ПРАЦЫ

Выходзіць два разы у тыдзень.

Адрэс Рэдакцыі і Адміністрацыі: Вільня, Віленская вул. 12—6 (Wileńska 12. m. 6) Рэдакцыя адчынена ад 12 да 2 гадз. штодня, апрача сьвяточных дзён. Адміністр. ад 9 да 3.	Падпіска на адзін месяц з дастаўкай да хаты 1 зл. 50 гр., на 3 мес. — 4 зл., на паўгоду — 8 зл., на год — 15 зл., заграніцу ўдвая даражэй. Перамена адрэсу 30 гр.	Няпрынятыя ў друк рукапісы назад не вяртаюцца. Аплата надрукаван. залежыць ад Рэдакцыі.	Цана абвестак: перад тэкстам 25 грош., сярод тэксту 20 грошы і на 4 стр. 15 грош. за радок пэтыту ў 1 шпальту.

№ 3 — Вільня, Серада 10-га кастрычніка 1928 г. — Год 1

Воўчыя сьлёзы.

Нашы чытачы ўжо ведаюць, што на абшарах Зах. Беларусі створана г. зв. „рэгіянальнае кола адзінкі“, якое за гэта лета выпрацавала пэўную праграму „аздараўленьня Крэсаў Усходніх“. Як ведама, санацыя ў адным розьніцца ад папярэдніх эндэцкіх заправілаў, што эндэкі на нашых землях нішчылі спрытна ўсе праявы беларускага сьвядомага жыцьця, не ўдаючыся ў разбор справы, душылі неміласэрдна, як толькі маглі і дзе толькі маглі -- ўсякую волю да жыцьця беларускага насяленьня наагул, напоўнілі нашы землі хмарай асаднікаў і жорстка распраўляліся з „непакорнымі рабамі“. Санацыя, бачучы, што гэты спосаб нішчаньня ўсяго беларускага ня даў ніякіх вынікаў для стабілізацыі дзяржавы (бо аб гэтым, бязумоўна, толькі ідзе мова)—завялі іншы, хоць і вельмі стары, спосаб, спосаб—„divide et impera“ (дзялі і пануй). Яны падзялілі былых, здавалася, адналітых радыкалаў (ня кажам ужо аб згодніках) на надзейных і „вывротувцув“ і калі да апошніх пакінулі ўсю папярэднюю практыку, то другім перад вачыма снуюць павуценьне надзеі ці робяць ілюзіі „ў магчымасьці паразуменьня“, „у магчымасьці нейкай беларускай працы“. Не бяз увагі на гэтыя „надзейныя“ элемэнты яны паступова ўсоўваюць хоць навет неспракуджаных у сваей лёкайскай працы перад хлебадаўцамі, але ўжо залішне скампрамітаваных у вочах ня толькі беларускіх працоўных гушчаў, а навет і ў вочах інтэлігенцыі — Паўлюкевіча, Вярнікоўскага і Умястоўскага, „вынаходзяць“ і садзяць на іх месца дзікага нацыяналіста Янку Станкевіча (да якога прылучаюцца амбітныя пані), урэшце аж праз „блажэннага“ мітрапаліта Дзяніса ўцягваюць у свой круг Каўша і іншых, па чутках, перадаюць усім гэтым новым сваім служкам „круцёлку“ Т. Вярнікоўскага і г. д. Гэты-ж способ падзелу на надзейных і „выврaтувцув“ бачым у Т-ве Беларускай Школы, у Гімназіі і г. д.

Розьніца між эндэкамі і санатарамі распаўсюджваецца далей і на стварэньне падобных ілюзіяў і ў большых шырокіх колах беларускага народу. Калі мы раней чулі аб праекце Скульскага, што да зьнішчэньня праз 50 гадоў беларусаў зусім—дык цяпер мы бачым „позытыўную“ культурна-асьветную праграму ўспомненага „рэгіянальнага кола“, якая падзяліла Гімназіі на добрыя і злыя і вынікам якое (праграмы) стаўся факт зачыненьня Гімназіі ў Радашкавічах. Апрача таго, мы бачым „kółka rolnicze“, „kasy Stefczyka“, „kółka młodzieży“, „Domy Ludowe“, „Straży ogniowe“ і г. д. і г. д. Вось колькі „дабрадзействаў“!

У апошні час мы робімся сьведкамі новых „дабрадзействаў“. Скантатавана, што ў Заходняй Беларусі ў гэтым годзе стаўся факт вялікага недароду, даходзячага ў Віленскім ваяводзтве чуць не да катастрафальных разьмераў. І вось дзіўная рэч. „Адзінка“ пад кіраўніцтвам абшарнікаў і буйных прамыслоўцаў паліла сьлёзы над палажэньнем беларускага селяніна. Пішуцца артыкулы ў газэтах, выносяцца пастановы „рэгіянальнага кола“, падаюцца пэтыцыі да Ураду аб дапамозе і г. д. Проста як за паншчынай—толькі рабі і ні аб чым ня думай—ўсё дасьць пан—сьпявай песьні!

Можна падумаць, што дабрадзействы санацыі дайшлі да апошніх граніц і што мы толькі павінны багаслаўляць неба за добрых апякуноў. Але калі прыгледзімся да ўсіх гэтых нованабудаваных картачных дамкоў, то ўбачым, што яны пабудаваны далёка ня з тэй мэтай, каб нам дапамагаць, не гаворачы больш (за гэта канфіскуюць!). Гэта ўсё адносіцца да новых спосабаў, якія ўводзяцца цяпер у адрозьненьне ад былых эндэцкіх. Тое самае ў роўнай ступені трэба сказаць і аб плачу над неўраджаем. Мусім прыпомніць, што такія стыхійныя беды ў нас ня першы год. Вялікая частка насяленьня Заходняй Беларусі ў леташнім годзе, напр., перажыла вялікія навальніцы з градам, якія панішчылі пасевы. Тады, асабліва ў „валаданьнях“ „найлібэральнейшага“ Наваградзкага ваяводы п. Бэцковіча, таксама рассыпаліся дабрадзействы ў форме пазычак. А вось цяпер іх сьцягаюць назад і, як перадаюць, так неміласэрдна, што шмат каму з сялян галава закруцілася. Нашы карэспандэнцыі з вёскі як найбольш яскрава выяўляюць паказаныя „дабрадзействы“. Мы можам шмат чаго сказаць аб адваротным боку „добрадзействаў“ на прыкладах камасацыі, барацьбы паноў з сэрвітутамі, сваяроднай парцэляцыі і г. д., але і так на мясцох гэтыя „дабрадзействы“ залішне вядомыя, каб лішні раз падрабляць газэту пад канфіскату, пішучы аб іх. Гэтая горкая праўда рэжа занадта „дабрадзеям“ вочы.

Дык што й казаць—ня гледзячы на штучныя спосабы замазваньня вачэй рознымі абяцанкамі, якія нікога не забавязваюць—ідзе шпаркім тэмпам г. зв. полярызацыя сілаў, выкопваецца, што раз большая прорва між панамі і працоўнымі гушчамі, а гэта сьвечыць аб запраўднай цане „дабрадзействаў“.

Дык што такое сьлёзы адзінкі?

Проста скажам—*гэта воўчыя сьлёзы над авечай доляй*, гэта новы спосаб кіраваньня працоўнымі шляхам стварэньня пустых надзеяў, што да палепшаньня іх быту, гэта—турботы паноў над „занадта“ ўжо вялікай сьвядомасьцю народу з мэтай прыцягнуць сымпатыі на свой бок. А што да фактычнага палепшаньня, дык на тое-ж існуе вядомая пагаворка—„цацанка-абяцанка“...

Мы павінны вельмі задумацца над спосабам *дапамогі самім сабе*. А гэты спосаб ёсьць і мы аб ім заўсёды кажам.

Будзем тварыць каапэратывы! Ясна, што раптоўна мы не паможам гору ў даным выпадку. Але мы створым умовы для магчымасьці самадапамогі ў будучыні. Каапэратыўны апарат як раз у стане змогі дапамагчы гору ў такіх выпадках шляхам прывозу па танных цэнах збожжа з ураджайных мясцовасьцяў. Ясна, што мы маем права і на дзяржаўную дапамогу і мусім трэбаваць яе, але *не як ласку, а як права.* Аднак, ня мусім забывацца на будучыню. Будзем тварыць каапэратывы, будзем самі сабе дапамагаць.

Каапэратывы — вось адказ на воўчыя сьлёзы паноў рэгіяналістаў!

Дзень „7 кастрычніка“--у Аўстрыі...

(Ці будзе фашыстаўскі пераварот у Аўстрыі)?

I.

Падыйшла фатальная дата 7 верасьня, калі ўся Аўстрыя, падзяліўшыся на сьмяротна варожыя дзьве, амаль ня роўныя, калі не па вялічыне, дык па сіле, паловы, з стрыманым дыхам чакае ўзрыву накапіўшыхся сацыяльна-выбуховых матэрыялаў у краі.

Факты, датычучыя з'ездаў—фашыстаўскага „Гэйматс-вэру“, з аднаго боку, і — сацыялістычнага „Шутцбунду“, з другога — усім ведамы. Ня гледзячы на тое, што ў апошнія дні быццам неяк удалося „залагодзіць палажэньне“, трывога ў краі ня спыняецца. Сацыялісты рашуча заявілі, што, калі ня будзе побач з забаронай іх зьезду— таксама забаронены і зьезд „Гэйматс-вэру“, яны ня прызнаюць аднабокага загаду ўладаў і зьбяруць свае баёўкі ў Вінэр-Нэйштадт — для абароны мясцовых работнікаў, а таксама—ад магчымых далейшых „ваенных авантураў“ з боку павадыроў аўстрыяцкага фашызму... Пасьля гэтага дэмакратычная прэса пачала біць на алярм, націскаючы на ўрад, каб не дапусьціў да праліцьця крыві. Найпаважнейшая з венскіх газэтаў „Нэйе Фрэйе Прэсэ“ зьвярнулася і да павадыроў „Гэйматс-вэру“, каб „не перацягвалі струны“...

Газэта падала вестку, быццам урад кс. Зэйпля, зразумеўшы небясьпеку, мае забараніць таксама і кангрэс проці-сацыялістычных баёвак. Таксама газэта „Гадзіна“, блізкая да Ўраду, паведаміла, быццам прэм'ер націскае на павадыроў „Гэйматс-вэру“, каб яны самі адмовіліся ад плянаванага кангрэсу, забараніць які „ўрад ня мае права на падставе Канстытуцыі“... (мае права толькі— забараніць кангрэс работнікаў!..). Карэспандэнцыі з Вены тлумачыць такі паварот аўстрыяцкага ўраду і буржуазных колаў цэлым сьцягам новых фактаў, меркаваньняў і страхам, з другога боку...

Гэтыя факты і меркаваньні—вельмі цікаўныя.

Перадусім—у апошні мамэнт высьветлілася, як піша „хрысьціянска-сацыялістычная“ прэса, быццам у лоне самых фашыстаўскіх баёвак—ня ўсё у парадку... — Быццам яны настолькі „атручаны камуністычнай агітацыяй“, што—„даваць ім цалком ня можна“.—Могуць здарыцца ў рашучы мамэнт такія неспадзеванкі, якія могуць нарабіць горшых рэчаў, як—сам пануючы ў краі сацыялізм, для „канчальнага здушэньня“ якога, як пабачым далей, распачата ўся гэта авантура з зьездам „Гэйматс-вэру“...

Другі факт стаіць у цесным зьвязку з папярэднім, які зьмяніў баявы настрой фашыстаў і рашучае становішча дапамагаўшага ім ураду, гэта—усіленьне ўплыву ўмераных кірункаў у буржуазным лягеры, а іменна ўплывы — хрысьціянска-сацыялістычнай партыі, якая быццам не жадае ўжо больш „канчальнага здушэньня“ і „зьніштажэньня“ сацыялістаў... Пэўне-ж — перастрашаныя фантастычнай пагрозай „паразуменьня фашыстаў з камуністамі“ (?), гэтыя ўмераныя колы буржуазіі лепш жадаюць захаваць тое, што есьць, чым пускацца ў няведамую авантуру...

Не апошнюю ролю, як сказана, адыграла ў „адбою“ з боку ўраду і гэтых умераных колаў—і рашучае становішча сацыялістаў і вялізарнае абурэньне ўсяе работніцкай клясы ў краі.

Апошнім ударам па баявому самапачуцьцю фашыстаўскіх колаў зьявілася пагроза сацыялістычнага „Шутцбунду“—зрабіць „дывэрсыю“ на галоўную крэпасьць „Гэйматс-вэру“—м. Леобэн—у той самы час, калі ў Вінэр-Нэйштадце будзе адбывацца кангрэс фашыстаў...

Іншыя весткі з Аўстрыі кажуць, што паразуменьне будзе асягнута іншым шляхам. Быццам, у апошні мамэнт начальнік Ніжняй Аўстрыі, да якога сацыялісты ўнясьлі скаргу на забарону іх зьезду цэнтральным урадам, згадзіўся адмяніць забарону, але — з тым, каб места Вінэр-Нэйштадт фашысты і сацыялісты падзялілі паміж сабой „дэмаркацыйнай лініяй“ так, каб на адным боку яе, у аднэй палове места рабілі свой кангрэс ды панавалі сабе ў месьце сацыялісты, на другой—фашысты. Сацыялісты сьпярша рашуча адкінулі гэты варунак прэм'ера Ніжняй Аўстрыі п. Бурэша. Але 4. Х. меў сабрацца цэнтральны камітэт партыі, каб апрацаваць якое кампрамісное рашэньне ў паразуменьні з пр. Бурэшам. Урадавыя колы думаюць, што кампраміс удасцца наладзіць, і абодва зьезды адбудуцца 7 кастрычніка ў поўным парадку...

З свайго боку, сацыялісты робяць усё, каб ухіліцца ў часе кангрэсу ад усялякіх сутычак з фашыстамі: у такім духу выдана партыяй адозва да ўсіх работнікаў, надрукаваная ў „Работніцкай Газэце“ ў Вене. Наадварот, камуністычны „Чырвоны Сьцяг“ надрукаваў адозву, заклікаючую работнікаў да заняцьця ўсіх вагзалаў у Вінэр-Нэйштадце, каб не дапусьціць прыезду ў места фашыстаўскіх баёвак.

Ня гледзячы на ўсе гэтыя „супакойваючыя“ факты, аўстрыяцкая апінія, зразумела, ня можа супакоіцца. Асабліва сацыялістычныя і лева-дэмакратычныя колы ня могуць зразумець залішне „карэктнага“—адносна фашыстаўскай пагрозы — паступаньня ўраду, які — шчыра ці няшчыра — „не спадзяецца ніякай небясьпекі ў дні 7 кастр.“. Калі, як піша гэтая прэса, „у невялікім месьце, у адлежнасьці 2-х гадзінаў язды ад сталіцы—спаткаюцца адна з аднэй азброеныя да зубоў сьмяротна варожыя арміі сацыялістаў і фашыстаў-нацыяналістаў“... „Ці дапаможа тутака да ўтрыманьня міру і парадку нейкая гэамэтрычная „дэмаркацыйная лінія“, дзелючая гэтыя арміі... Ці можна будзе папярэдзіць якую шалёную правакацыю—у варунках, якія, здаецца, умысна створаны для правакаваньня нейкіх далёка-сягаючых пляваў і здарэньняў...

Праўда, урад Ніжняй Аўстрыі „прыняў меры“—для аховы парадку і міру.—У места зьезду і навакол яго нагнана шмат паліцыі дый сьцягнуты значныя атрады войска. Характэрна, што „прыязны“ да аўстрыйскага ўраду баварскі (паўманархічны — паўфашыстаўскі) ўрад выставіў на граніцы Аўстрыі „на-гатове“ 500-ны атрад сваей паліцыі—на выпадак суседзкага алярму ў Аўстрыі...

Усё гэта, а перадусім — упорнае нежаданьне ўраду найпрасьцейшым спосабам спыніць небясьпеку—забаронай кангрэсу фашыстаў—выклікае вялізарную трывогу і хваляваньне ў насяленьні краю... Як на вісячую ў паветры небясьпеку, указваюць некалькі здарыўшыхся ўжо сутычак паміж сацыялістамі і „гэйматс-вэраўцамі“ — напярэдадні кангрэсаў. Страшэнна падлівае масла ў вагонь няспыняючаяся вострая палеміка паміж органамі абодвух лягераў, якія робяць усьцяж узаемна рэвэляцыі адносна вялікіх масаў усялякага аружжа, якімі распалагае праціўнік... Усё гэта, як кажуць тэлеграмы з Аўстрыі, робіць у краі ўражаньне „ваеннага лягеру перад боем“...

II.

Цяпер пабачым яшчэ раз — паводле апошніх рэвэляцыяў у аўстрыяцкай прэсе, чым выкліканы гэты зьезд „Гэйматс-вэру“, які давеў ужо да такога „ваеннага“ хваляваньня ў краі.

Як ведама, работніцкія арганізацыі — у пэўным паразуменьні ўмераных і радыкальных кірункаў — здолелі зрабіць вялізарныя пасьпехі і заваяваньні ўлады ў краі, прынамсь улады ў мястовых самаўрадах.

Амаль ня ўсе месты краю, пачынаючы ад яго сталіцы, знаходзяцца ў руках сацыялістаў. Гэта, зразумела, страшэнна раздражняе буржуазію, — бо-ж работнікі, кіраваныя сацыялістамі розных адценкаў, ведама-ж, — ня трацяць часу намарна, але робяць усё, што толькі здолеюць для далейшага ўмацаваньня сваіх пазіцыяў і падняцьця дабрабыту працоўных — коштам тых прывілеяў, якія дагэтуль мела буржуазія ў местах, дый мае амаль не паўсюдых на сьвеце...

Такое палажэньне ў Аўстрыі—пры тэй, як кажуць, „стабілізацыі буржуазнага рэжыму“ паўсюдых навакол Аўстрыі, асабліва-ж— у суседніх Баварыі і Вэнгрыі — „зьяўляецца, кажа буржуазная прэса ў Вене,—недарэчным“. Сацыялістычныя самаўрады і наагул работніцкая арганізацыя зьяўляюцца другой уладай у краі... А гэткае палажэньне — трэба спыніць усімі мерамі, як „пагражаючае існаваньню дзяржавы“... Дзеля барацьбы з умацаваўшыміся ў местах работнікамі, буржуазія ўвайшла ў саюз з найцямнейшымі элемэнтамі аўстрыяцкай вёскі, апанаванымі клерыкаламі,—такім чынам нарадзілася, арганізавалася і ўзрасла сіла фашызму ў Аўстрыі. Ясна, што аўстрыяцкі ўрад, з „сялянска“-клерыкальных партыяў усьцяж дапамагае гэтай акцыі проці сацыялістаў, якія ў парляманьце ствараюць ядро апазіцыі, а ў местах — канкурэнцыю ўрадавай уладзе.

Але, дапамогшы ствараньню фашыстаўскіх арганізацыяў — у мэтах „зраўнаважаньня“ сілы сацыялістаў дый украпленьня та-

кім спосабам сваей сілы ў цэнтры — „умераны“ ўрад кс. Зэйпля хутка пабачыў, што аўстрыяцкі фашызм перарос тую меру, якую для яго азначыў урад... Гэтая новастворaная перагрупіроўка сілаў у краі высьветлілася асабліва ярка, калі ў парляманьце стала на чаргу дня справа „павароту поўных правоў дама-уласьнікаў на іх маемасьці“, ці — праект спыненьня закону аб ахове кватэрантаў. Гэты чарговы этап барацьбы буржуазіі з працоўнымі клясамі насяленьня места і паслужыў зачэпкай для распачацьця гэнаральнага наступу буржуазіі па ўсей лініі на „работніцкае панаваньне“ ў Аўстрыі.

Адзін з павадыроў падрыхтаванай ужо да бою фашыстаўскай баёўкі „Гэйматс-вэру“ пасол Штэйдэль заявіў адкрыта, што „калі сацыялісты ня спыняць у парляманьце сваей абструкцыі (тактыкі перашкоды з боку меншасьці), тады — „прыдзецца сілай разагнаць парлямант“... Зразумела, што — калі-б фашысты (буйнейшая буржуазія) захапілі ўладу ў краі, дык ад ураду ўмераных групаў кс. Зэйпля не асталося-б ніякага сьледу.

Як ведама, урад Зэйпля — мае сваю апору і ў багацейшым сялянстве, дый таксяк „прадстаўляе“ і „бароніць“ яго інтарэсы... Такім чынам—у краі, як і дзеінш, ідзе ўсьцяж клясавая барацьба паміж работнікамі, буржуазіяй і багацейшым сялянствам; барацьба, якой у апошні час умацаваўшаяся, як і ўсюдых на сьвеце, буйнейшая буржуазія (і абшарніцтва) імкнецца яўна надаць характар гэнаральнага бою, каб адным махам разьбіць тыя „сацыяльныя здабыцьці“, якія далі работнікам і сялянам павaенныя часы. Характэрныя рэвэляцыі робяць у гэтым напрамку буржуазныя органы прэсы ў Аўстрыі.

„У Аўстрыі, піша карэспандэнт „Кур. Варш.“, існуе цэлы сьцяг палітыкаў і вучоных (ведама-ж—буржуазных), якія бачаць... няшчасьце Аўстрыі ў тым, што ў ёй... ня было такой бальшавіцкай рэвалюцыі, як у Вэнгрыі ці Баварыі“... Тамака, кажуць яны шчыра, — уся **„сацыялістычная хвароба вышла на паверхню і была вылечана грунтоўна радыкальна адразу“**... У Аўстрыі — наадварот — **„хвароба“ ўвайшла ўнутр.** „Бальшавізм астаўся ў скрытым відзе ў работніцкай клясе а гэта—ў сто разоў горшая рэч, як часовае панаваньне Бэля-Куна ці Эйснэра“!... „У Вэнгрыі і Баварыі контр-рэвалюцыя расправілася цалком з яўнымі ворагамі сацыяльнага ладу, а ў Аўстрыі той самы бальшавізм схаваўся за крывадушнай тактыкай легальнай барацьбы ў сацыялістаў. **Дык ясна, што з гэтай яго „крыёўкі“ трудна яго выцягнуць „у поле“ нармальнымі спосабамі канстытуцыйнай барацьбы“**... Асабліва-ж дзеля таго, што б. радыкальны аўстрыяцкі „марксызм“ („аўстра-марксызм“) здабыў сабе аднак жа вялізарнае поле для дзеяльнасьці, на якім легальна б‘е буржуазію, сягаючы на яе „сьвятыню прыватнай уласнасьці па ўсей лініі“... Падумайце-ж толькі, галосяць гэтыя венскія „сацыялёгі“ буржуазіі, — у часы, калі паўсюдых на сьвеце ўласьнікі, а перадусім — дамаўласьнікі даўно ўжо адбудавалі цалком сваі „сьвятыя правы“ на свае маемасьці, у Аўстрыі — дзякуючы работніцкім арганізацыям і самаўрадам—існуюць яшчэ ўсялякія „бальшавіцка-сацыялістычныя“ абмяжаваньні і забароны, якія — „руйнуюць гаспадарчае разьвіцьце краю“...

„З гэтым бальшавізмам трэба пакончыць раз назаўсёды — адным махам“. Вось на якім груньце распачата акцыя, якой першы акт мае разыграцца на зьезьдзе Гэйматс-вэру ў Вінэр-Нэйштадце 7 кастрычніка...

Аўстрыяцкія фашысты яўна хочуць справакаваць выступленьне работнікаў і зрабіць у Вінэр-Нэйштадце тое, чаго не ўдалося зрабіць ураду пасьля венскага паўстаньня работнікаў у 1927 годзе — раздушыць іх арганізацыі.

Пасьля першага акту, у Вінэр-Нэйштадце, мае наступіць акт другі — у Вене, куды Гэйматс-вэр мае зрабіць „фашыстаўскі марш“, — дзеля здабычы сталіцы і ўлады ў краі — шляхам пераваpоту!...

Але, здаецца, павадыры аўстрыяцкага фашызму залішне раскрылі карты. Пасьля заявы пасла Штэйдля — аб няўхільным разгоне парляманту — абедзьве ўрадавыя партыі — „хрысьціянска-сацыяльная“ і „сялянская“ — заявілі пратэст і сваі засьцярогі. Цяпер іх прэса ўсьцяж высьвятляе ўсе небясьпекі ад залішняга ўсіленьня ў „Гэйматс-вэры“ фашыстаўскіх элемэнтаў, — коштам сялянскіх, — „хрысьціянскіх“... Ці аўстрыяцкае багацейшае сялянства запраўды-ж да канца зразумее небясьпеку фашызму і зробіць усе патрэбныя вывады? Гэта—сумліўна. Пакуль што ўрад хітрага ксяндза-дыплёмата круціцца на абодва бакі, жадаючы, можа, адначасна аслабленьня абодвух крайніх флангаў... Але здарэньні могуць — пры гэткай яго тактыцы — пайсьці сваім фатальным ходам і—кінуць край у вагонь хатняй вайны... А гэта, зразумела, апроч ведамых скуткаў унутры краю, можа яшчэ ў дадатак рубам паставіць справу міжнароднага палажэньня Аўстрыі...

—.—

Пры такіх абставінах навет мірны канец дня 7 кастрычніка зусім не азначае зьліквідаваньня небясьпекі фашыстаўскага замаху і хатняй вайны ў Аўстрыі.

Ад Рэдакцыі. Разам з гэтым артыкулам да рэдакцыі надышлі весткі, што дзень 7-га кастрычніка, у Аўстрыі прайшоў „спакойна“, толькі 200 камуністаў апынуліся за кратамі. З боку фашыстаў у дэманстрацыі брало ўчасьця каля 10.000 асобаў, а з боку работнікаў — 40.000. Спакой у Аўстрыі абязаны сацыял-угодзе, якая пайшла на ўсе ўступкі фашызму.

Аб канстытуцыі.

Ад доўгага ўжо часу ўся прэса ў Польшчы, асабліва г. зв. санацыйная, поўна гутарак аб зьмене канстытуцыі, а даўжэй яшчэ трывае гарачкавая праца ўрадавых і паўурадавых кругоў аб „праектах“ тэй-жа зьмены.

Спатыкаючы заўсёды і ўсюды гутаркі толькі аб „патрэбах“ і „праектах“ зьмены — здавалася-б, што да самай зьмены яшчэ далёка,—што яна настане ня толькі дзякуючы пануючай клясе, маючай у сваіх руках уладу, але і пры ўдзеле шырокіх працоўных масаў, праз галасы сваіх прадстаўнікоў-паслоў у польскім Сойме.

Аднак, запраўды справа стаіць зусім інакш. „Панам палажэньня“, чым яны і надалей думаюць астацца,—ходзіць не аб тое, **як зьмяніць** канстытуцыю,—што з ею зроблена ўжо даўно,—а ім ходзіць аб тым, каб тое, што ўжо фактычна выканана ў гэтай справе, запісаць як небудзь „палітычна“ і ў самую канстытуцыю, дадаючы да гэтага яшчэ дзе-якія папраўкі, як параграфы аб выбарах прэзыдэнта і Сойму. І ўся гэтая справа „зьмены“ мае стаць у Сойме на яго васеньняй сэсіі, да чаго ўрад і яго соймавая „брыгада“—адзінка, на-гвалт гатуюць праект, які мае быць пададзены Сойму дзеля ўхваленьня. Але і з праектамі нешта йдзе вельмі туга! На жніўнявым паседжаньні соймавага клюбу адзінкі ў гэтай справе, заместа 1-2 праектаў зьявілася аж 11! І вось „бедныя“ адзінкары аж тры дні і тры ночы марочыліся і грызьліся над гэтымі праектамі, які з іх узяць за аснову да дыскусіі і, хто ведае, да чаго-б яны тут дайшлі, калі-б ня прышоў загад „з гуры“, узяць за аснову да дыскусіі праект віцэ-міністра справядлівасьці Цара і праф. Явароўскага (як урадавыя), а рэшту адкінуць. Гэтым і кончылася гэтая нарада, адлажэньнем яе на верасень, г. з., пакуль „квартэт“ больш згарманізуецца...

Цікава, ці „згарманізуецца“ з імі і Сойм дабравольна, ці па загаду „з гуры“.

Але ні гэтыя зьмены канстытуцыі, ні іншыя яе камбінацыі, узаконены пры помачы рабскага падпарадкаваньня буржуазіі сацыял-угадоўцаў ня ўстрымаюць вызвольнага руху шырокіх працоўных гушчаў, сьвядомасьць клясавай барацьбы якіх ад гэтага ня падае, а, наадварот, пашыраецца. Шырокія працоўныя масы Польшчы змогуць добра ацаніць самі маючыя адбыцца „зьмены“, бо фактычна ў жыцьці яны ўжо праводзяцца.

Палітычная хроніка.

У Польшчы.

Паварот марш. Пілсудскага.

4 г. м. вярнуўся ў Польшчу м. Пілсудскі, які, як ведама, быў у Румыніі на летніх „фэрыях“ (адпачынку). На колькі гэтыя „фэрыі“ былі праўдзівым адпачынкам ад палітычнай працы, трудна сказаць, бо загранічная прэса цьвярдзіць, што гэта было дзеля мацнейшага ваеннага „збліжэньня“ Польшчы з Румыніяй.

З польскага гандлю з Радавым Саюзам.

У жніўні г. г. у Польшчу вывезена з Радавага Саюзу 1682 вагоны тавару, галоўнае, жалезнай руды, між іншым, 18 вагонаў галёшаў з Ленінградзкай фабрыкі.

З Польшчы ў Радавы Саюз вывезена ў гэтым-жа месяцы 226 вагонаў тавару, у тым ліку 159 вагонаў цынку, жалеза і бляхі.

У Лодзі ізноў бастуюць.

Згодна з інфармацыямі прэсы, 4 г. кастрычніка ў лодзкім валакняным промысьле ізноў выбухла забастоўка, ахапіўшая за адзін дзень у самай Лодзі больш 70 тысяч работнікаў. Апрача Лодзі, забастоўка пашырылася на Пабіяніцы, Здунскую Волю, Пабіянскую Руду і іншыя гарады.

Прычына забастоўкі—не памысны вынік канфэрэнцыі работніцкіх прадстаўнікоў у М-ве Працы ў Варшаве ў справе падбаўкі платы.

Таго-ж самага дня ў справе гэтай забастоўкі прэм‘ер Бартэль адбыў канфэрэнцыю з міністрам працы Юркевічам, на якой пастаноўлена заклікаць на канфэрэнцыю ў Раду Міністраў прадстаўнікоў-прамыслоўцаў.

Трэба спадзявацца, што цяпер работнікі даб‘юцца жаданай падбаўкі платы.

Пагроза яшчэ адной вялізнай забастоўкі.

Прэса інфармуе, што цэнтральны камітэт вуглякопаў Дамброўскага і Кракаўскага басэйну („Заглэмбя“), зажадалі ад прамыслоўцаў падбаўкі платы, якая прызнана вуглякопам Верхняга Сьлёнску. На гэтыя жаданьні прамыслоўцы адказалі згодай толькі на 35 прац. падбаўкі, якую работнікі адкінулі, заяўляючы пры гэтым, што астаюцца пры сваім жаданьні — прызнаньні ім падбаўкі прынамсі такой, як і на В. Сьлёнску.

Адказам на панскую падбаўку—35 прац. зьявілася пастанова цэнтральнага саюзу работнікаў заклікаць вуглякопаў кракаўскага і дамброўскага басэйну да забастоўкі, тэрмін пачатку якой будзе вызначаны цэнтральным саюзам гарнякоў.

Італьянская забастоўка ў чыгуначных варстатах.

Надовячы ў чыгуначных (kolejowych) варстатах Варшава-Прага было зрэдукавана 50 варстатных работнікаў і, апрача гэтага, абвешчана, што 15 г. м. будзе зрэдукавана яшчэ 90 работнікаў. Работнікі склікалі дарэзную масоўку, на якой пастаноўлена абвясьціць італьянскую забастоўку (прыйсьці на работу, але не працаваць), да якой адразу і прыступілі.

Алярмуючая сялянская забастоўка.

65 нумар украінскай часопісі „Сель-Роб“ падае наступную вестку аб сялянскай забастоўцы.

„Забастоўка ў Дзебах, Раўскага павету, трывае ўжо 5 тыдняў і абхапіла ўсе акалічныя сёлы. Абшарнік справадзіў „ламістрайкаў“. Яны пры першай дэманстрацыі далучыліся да бастуючых, аднак, за намоваю паліцыі і пад яе абаронай ізноў выехалі з плугамі ў поле.

Калі на палях зьявілася бастуючая сялянская маса, паліцыя і страйкаломы на конях кінуліся на спакойных сялян. Завязалася бойка. З абодвых бакоў 11 цяжка раненых. У сяле вынятковае становішча. Забастовачны камітэт выдаў да ўсіх працоўных адозву, у якой выясьняе, за што змагаюцца бастуючыя і заклікае іх выдзяржаць у барацьбе за свае дамаганьні.

З сялянскага прафсаюзнага руху.

Вызыск сялянскае беднаты „панамі“-абшарнікамі цяпер усюды проста нячуваны, асабліва ў Зах. Беларусі, дзе няма сялянскіх праф. саюзаў. Насколькі гэтыя прафэсіянальныя саюзы патрэбны, паказвае тое, што дзе яны паўстаюць, адразу яны шляхам законных забастовак паляпшаюць умовы жыцьця. Напр. да гэтага часу, калі на Украіне ня было сялянскіх праф. саюзаў, сяляне касілі „панскую“ атаву на пятую частку (4 пану 5-ая капа сабе). У гэтым-жа годзе з‘арганізаваныя ў прафсаюз сяляне Пацячычаў правялі забастоўку і дабіліся ею таго, што косяць атаву на палову, або трацяк. („Сель-Роб“ № 62-63).

Трэба, каб працоўныя беларускія сялянскія гушчы, як жывучыя ў вёсках і быццам

Як паны павесілі сялянскую кабылу.

Факт падобны да байкі.

(Фэльетон).

(Браслаўшчына).

Прачытаўшы загаловак, мусіць, вельмі чытачы, зьдзівіцеся—як-жа гэта маглі павесіць кабылу? — Скарэй паверылі-б, каб напісаў, што селяніна якога падстрэлілі, застрэлілі, пабілі, у суд падалі і г. д. Падумаеце—брэша, не дасьце веры. Аднак праўда, браткі, далібог праўда—павесілі!

Укажу Вам навет і мейсца, дзе такі выпадак здарыўся.

Гэтая асаблівая, і дасюль яшчэ ня чуваная, экзэкуцыя адбылася на днях у маёнтку Бяльмо (не на воку, а проці неба на зямлі) Браслаўскай гміны.

Пана я ў гэтым ня надта віную, бо-ж, бачыце, тая жывёлінка-кабылка гэтага была і варта — заслужыла на такую ганебную сьмертухну. Так ёй і трэба — хай ня лезе на панскую сенажаць! Адпрог яе, бачыце, гаспадар — М. Пальчэўскі і пусьціў, ня спутаўшы, на поле папасьвіцца. Кабылка ад цёмнага працавала—галодная. Хадзіла, хадзіла па сялянскай талоцы—нічога няма, ляскае толькі зубамі напрасна, а ў зуб і нечага і, як на той грэх, падыйшла да панскай граніцы.

Відзіць, на тым баку атаўка зялёная, вялікая. Пацякла сьліна ў яе, спакусілася, падла і — скок, праз роў на панскае поле. (Калючым дротам загароджана ня было). Скубе траву, аж сапіць кабыла! Як на тую гібель — няшчасьце, у гэты час абходзіў поле пан упраўляючы Гіра. Прозьвішча яго, як бачыце, тутэйшае, папольску было-б Ценжар, але... вядома спалячэўшы вырадак — па-тутэйшаму ані зюк!

Кажуць, што былы шляхцюк, але прапіў свой фальварак, заматаўся ў даўгі, дык цяпер і адслужвае адзін з іх ў тутэйшай б. графіні. Нялоўка было „шляхотнага“ чалавека садзіць у вастрог, дык, знача, далі яму „працу“. Хоць і за доўг, але працуе, падла, шчыра, лепш як другі за жывыя грошыкі.

Дык, знача, убачаў гэты самы пан Гіра кабылку на панскім полі і аж зубамі заскрыгатаў са злосьці.

— А, пся крэў! Лонкі дратаваць!

Я табе пакажу дзе ракі зімуюць! — Бяжыць, вочы вылуўіўшы — як схопіць кабылу за грыву, але тая ня дурак паддавацца. Адляціцца ад пана і ізноў скубе траву. Лётаў, лётаў за ёй ззаду п. Гіра, ажна лоб мокры стаў, засапаўся, як кавалёў мех, а кабылы ня можна злавіць, хоць ты лопні!

— Чэкай холера, я табе не дарую! Папёрся ў м. па вяроўку—надумаў пятлёй злавіць. Ен у гэтым спэцыялісты, бо-ж, бачыце, яго дзед служыў калісь у нейкага там Радзівіла сабакаром і надта спрытна ўмеў лавіць „жывёлу“ на пятлю, а гэта здольнасьць, так сказаць, спадчына перайшла і да ўнучка.

Махнуў пан раз — не папаў, другі прамахнуўся, а за трэцім такі якраз пятля на шыю лучыла.—Дзякуй богу! Я-ж табе, хамская ты парода, пакажу, як у панскія пожні лазіць!

Адсьцябаў бізуном і цягне за вяроўку ў хлеў. Кабылка баіцца, упіраецца, але нічога не парадзіш: гэтакі вол цягне ўпёршыся, палажыўшы вяроўку цераз плячо, душыць за горла — нехаця мусіць йсьці. Прывёў, прывязаў за вялікі такі гак, замальдаваў надупраўляючаму (ёсьць і гэтакі) аб гэтай „здабычы“ і пайшоў ізноў на „паляваньне“.

Стаіць кабылка, пазірае на панскія аборы, аблізваецца пасьля такой смачнай закускі. І нічога, мусіць, дрэннага ня было-б здарыўшыся, каб нялёгкая не ўзагнала паноў. Так была-б і стаяўшы спакойна кабылка.

Як на тую бяду, відзіць яна, што ідзе за падручку пара:—ён—высокі, даўганосы з бізуном у руцэ, яна—у капялюшу, на руках белыя пальчаткі, хахочаць, круціцца, пазірае даўганосаму ў вочы.

— Добрыя, мусіць людзі—думае кабылка. Зайшлі ў абору, ды як закрычэлі там, ажна кабылка затраслася ад страху.

Выскачыў адтуль парабак, чырвоны, як рак і чагось маланкай паляцеў праз дзядзінец.

— Вось табе — думае кабыла — і добрыя! — Са страху яна і ў той бок баялася глядзець, дык і не заўважыла, што там было далей. Чуе толькі падыходзяць да яе.

— Цо то за шкапа? — пытае пані.

— То хлопска, забрана з лонкі — тлумачыць даўганосы.

— Не даён жыця, не даён жыця тэ хлопы! І поцо оні жыён на сьвеце тэ быдлякі! Тылько шкоду робяць добрым людзям! — лемантавала пані, а даўгавязы, як урэжа са злосьці валавіком па кабыле, аж у той рубец падняўся ўдоўжкі рэбраў. Рванулася, бедная, ня можа ўцячы — душыць за горла. Толькі адыйшлася гэта пара, сыпе нейкі стары сівы і таксама з бізуном у руцэ. Стаў сярод падворка, ды як крыкне: —

— Служба, до мне! —

Выскачылі з усіх куткоў сутулыя, абадраныя людчыкі і сталі ў-ва фронт. Стаяць і вокам ня міргнуць! А сівы расхаджвае перад імі ды ўсё нешта бае, махаючы бізуном, то аднаму, то другому пад нос, нераўнуючы, як царскі палкоўнік даўней. Пасьля скамандаваў ім штось і яны хто куды — бягом да працы!

— Строгі чорт—думае кабыла — гыркае на людзей, каб на яго сто ваўкоў гыркала!

Аглядаецца, баіцца, каб чаго добрага, не падыйшоў гэты сівы да яе.

Аж так і ёсьць, відзіць — ідзе! Агарнуў яе страх, забылася і пра пятлю на шыі, як рванулася ўцякаць з усіх чатырох, аж вяроўка ўелася ў горла.

Пацямнела кабыле ў вачох, брынк, аб зямлю і завесілася на круку. Вядома, у маёнтку вяроўкі новыя, моцныя, дык і ня лопнула — вісіць кабыла.

Сівы ў гвалт, крычыць, заве на ратунак работнікаў, але тыя, думаючы, што падганяе да працы, ня туды таго — ня йдуць.

Пакуль тое-сёе, дык кабыле і душ... (перапрашаю) і дух вон.

Што рабіць? паслаў стары за п. Гірай—хай — кажа — і зьнімае, калі павесіў! —

Прыляцеў Гіра, сазваў работнікаў, тузаюць кабылу, тузаюць, а зьняць з крука ня могуць. Так і прышлося папсаваць—перарэзаць вяроўку.

Прыказаў упраўляючы людзям маўчаць аб гэтым і скарэй папёрлі падлу ў бор, — закапалі і сьляды зацёрлі.

Шукаў, шукаў Пальчэўскі сваёй кабылы і туды, і сюды, і сваё і панскае поле аблётаў—няма. Пытае ў людзей: ці ня відзелі.

— Пацягнуў — кажуць—пан у двор.—

Ен да пана. — Даруй панок на гэты раз — аддай кабылу!

— Няма — кажа — была, але адарвалася і ўцякла да вёскі. —

Пайшоў, бядак, ізноў шукаць ветра ў полі і, мусіць, доўга шукаўбы, але, дай бог здароў‘я, пашкадаваў яго адзін парабак.

Павесілі тваю кабылу — кажа. — У бары знойдзеш! —

Селянін багаты на дзяцей (7 душ), а зямлі ўсяго дзьве дзесяціны мае.

— Прапаў цяпер без каня! — думае. Заплакаў й ідзе да ўпраўляючага.

— Панок, кажуць, вы маю кабылку павесілі! Як-жа цяпер будзе? —

— А цо будзе! Халера! Трэба было ня пушчаць на панскае! Калі хочаш, дам 70 залатовак! —

— А што-ж я за іх куплю, авечку? Яна-ж чатырaста была варта! —

— Як ня хочаш, то ідзь до д‘ябла! Ніц не дам — судзіся сабе! —

Заявіў Пальчэўскі на пастарунак і пакуль суд—справа, а яму, бедаку, цягай снапы на карку — няма на кім працаваць.

Кажуць, што паны вядуць цяпер сьледзтва, каб выкрыць таго, які здрадзіў таямніцу і зьбіраюцца яго цяжка пакараць.

Апавядаюць, што ахрэмаўскія коні, пасьля гэтага павешаньня, страшэнна сталі баяцца паноў. Як заўважаць каторага, дык за паўвярсты ўцякаюць, зьбіраюцца ў грам... (перапрашаю: гэтак ня можна называць) у табун, дзяруць капытамі зямлю, ржуць, быццам пачуўшы стада ваўкоў.

Калі ня верыце мне, дык запытайце сабе ў Ахрэмаўскіх суседзяў Пальчэўскага, тыя пасьведчаць, што гэта праўда.

Янка-Пятрок.

ця служачыя паном, так і дворскія работнікі з‘арганізаваліся ў сялянскія прафэсіянальныя саюзы. Гэта пазволіць ім пашыраць прадбачаныя законам забастоўкі, забясьпечыць іх перад так званымі „страйкаламамі“ і дасьць магчымасьць пасьпешна змагацца з красуючаю ў нас угодаю і панскім лёкайствам.

Дзеля гэтага сяляне і дворскія парабкі-батракі—павінны, як мага, арганізаваць свае клясавыя прафсаюзы дзеля барацьбы з немагчымым ужо вызыскам—80 грашоў платы за 14-16 гадзінны дзень працы!

Зачыненьне прафсаюзаў у Ковелі.

Украінская прэса інфармуе, што польская ўлада зачыніла ў Ковелі ўсе прафсаюзы, пры чым, прэса адзначае, што ковельскія прафсаюзы выяўлялі сваю жывучасьць у арганізаваньні працоўных масаў.

Безрабоцьце ў Польшчы.

Лік безработных, зарэгістраваных у Дзяржаўным Урадзе Пасярэдніцтва Працы на 1 вер. г. г., раўняўся агулам 88,593, з якіх атрымлівае запамогі толькі 28,048 чал.

Важны палітычны працэс.

Варшаўскі судзьдзя для спраў асаблівай важнасьці Тодар Вітуньскі ўжо закончыў сьледзтва ў галоснай справе Вайцяхоўскага, рас. эміґранта, замахоўца на прадстаўніка савецкага гандлю Лізарава.

Працэс пачнецца ў пачатку лістападу г. г. у салі Акружнага Суда ў Варшаве. На суд будзе паклікана каля 20 сьведак.

Бесканечная справа.

3 год таму, Акружны Суд у Варшаве разглядаў пры зачыненых дзьвярох справу Бонах, міністэр‘яльнага радцы з міністэрства чыгункі, Чахоўскага і Парчынскага. Першы з 2 апошніх быў судовым аплікантам, другі—студэнт палітэхнікі і працаваў у варстатах лётніцтва. Усе яны абвінавачваліся ў шпікоўстве на карысьць суседняй дзяржавы. Апрача іх, сюды быццам былі замешаны і 2 урадоўцы радавага пасольства.

Акружны Суд прыгаварыў іх на 4 гады вастрогу. Апэляцыйны Суд апраўдаў Чэхоўскага і Бонаха, прызнаючы Парчынскага вінаватым. Пракуратар падаў на гэта скаргу. Надовячы Найвышэйшы Суд скасаваў апраўдваючы прыгавор і загадаў новы разгляд справы Бонаха і Чэхоўскага ў Ап. Судзе, толькі пры іншым складзе судзьдзяў.

Прыгожая статыстыка.

Прэса польскіх санатараў любіць хваліцца, што адносіны ў Польшчы лепшаюць што-году, але вось статыстыка кажа штосьць адваротнае — напрыклад: судовых спраў за фальшаваньне грошай было ў Польшчы: ў 1923 г.—108, у 1924—156, у 1925 — 531, у 1926—17,591, у 1927—43,083.

Забойстваў, рабункаў, уламаньняў і вялікіх крадзяжоў: ў 1925 г.—28,601, у 1926—34,082, у 1927—37,028. („Нашэ Слово“ № 39).

„Отчэ, злізайтэ“!

Украінская часапісь „Сель-Роб“ у 62-63 нумары падае наступную цікавую вестку з жыцьця духавенства. „Самборскі поп Рабы меў яшчэ мала даходу і дзеля гэтага наладзіў у Новым Самборы вялікі адпуст з парадаю каранацыяю Бож. Мацеры. Калі ў часе казаньня сьв. Кульчыцкі пачаў выхвальваць аднаго з адвакатаў, прысутны тут архірэй крыкнуў яму на ўсю цэркаў „Отчэ, злізайтэ“! Прамоўца перамяніўся ў слуп солі, але архірэй крыкнуў яшчэ мацней: „Зараз злізайтэ“! і Кульчыцкі зьлез, а казаньне дасьпяваў хтось іншы“.

Заграніцай.

Амэрыка ўсьцяж не прызнае англа-францускага паразуменьня.

У Лёндане вельмі занепакоены тым, што амэрыканскі ўрад усьцяж не прызнае паразуменьня, падпісанага паміж Англіяй і Францыяй у справе „супрацоўніцтва ў разбраеньні на моры“. Копія (ці дакладная, гэта—іншая рэч) трактату, перасланая амэрыканскаму ўраду, усьцяж астаецца без адказу... Англійская адміраліцыя гатова быццам пераглядзець трактат з Францыяй, каб узгодніць яго з паглядамі Амэрыкі. Але быццам Францыя на гэта не згаджаецца.

Магчымасьці ўрадавага крызісу ў Англіі.

Англійская прэса ўсьцяж піша аб насьпяваючым урадавым крызісу ці зьменах у габінэце Балдвіна. Быццам усё больш актуальным робіцца выхад цэлага сьцягу міністраў з складу ўраду. Мае выйсьці ў адстаўку мін. унутр. спраў Джойнсон Гікс, лёрд Бальфур, Брайджмэн, лёрд Солсбэрі і—сам Чэмбэрлен. Трэба думаць, што кансэрватыўная партыя мае намер значна „перафарбавацца“—у віду набліжаючыхся выбараў—выкінуўшы з ураду дый схаваўшы на якісь час найбольш яркіх рэакцыянераў з сваіх павадыроў. Што Чэмбэрлен згары ўжо адыходзіць ад улады, відаць з таго, што ён „паехаў у водпуск“ — на... Ціхі акіян — у такі важны бурны палітычны мамэнт.

Цікавае параўнаньне — бюджэт Польшчы і бюджэт Чэха-Славакіі.

„Роботнік“ дае цікаўнае параўнаньне двох бюджэтаў—Польшчы і Чэха-Славакіі.

Наагул бюджэт Чэха-Славакіі—вялікшы, як польскі — у злотых бюджэт Чэха-Славакіі зачынены ў суме 2 мільярды 670 мільёнаў 100 зл., тады як польскі—усяго 2.478.370.242 злотых. Каб зразумець, наколькі бюджэт Чэха-Славакіі рэальна большы, трэба ўспомніць, што ў Чэха-Славакіі ўсяго 13 з паловай мільёнаў жыхароў, а тэрыторыя прасторам усяго ў 140 з трэцяй тысячаў кв. кілям., тады як Польшча мае 28 кругла мільёнаў насяленьня на прасторы ў 386 зьлішкам тысячаў кв. кілямэтраў. Нямерш характэрны падзел бюджэтных выдаткаў на розныя дзяржаўныя мэты ў абодвух краёх. Бюджэт міністэрства ўнутраных спраў, г. зн. — выдаткі на паліцыю і адміністрац. забірае у Польшчы 9 процан. (крыху менш дзесятай часткі) ўсіх выдаткаў. Тады як у Чэха-Славакіі — толькі ўсяго 6, 8 проц. Выдаткі ваеннага міністэрства таксама—у Польшчы забіраюць 30 проц.—каля трэціны — усіх дзяржаўных выдаткаў; у Чэха-Славакіі—толькі 14,7 проц. „Затое“ — мін. працы і сацыяльнай аховы (на карысьць работніцкай клясы) ў Польшчы мае на свае выдаткі толькі 2,4 проц., а ў Чэха-Славакіі—больш утрая—7,5 проц.

Канфлікт між мін. Залескім і — нямецкай прэсай.

Заява мін. Залескага варшаўскім журналістам—аб тым, што „ўся нямецкая прэса зьмяшчае ілжывыя весткі“, выклікала страшэннае абурэньне ўва ўсей нямецкай прэсе. Польскія газэты ў зьвязку з гэтым пішуць, быццам польскі ўрад мае прыняць меры вострай рэпрэсіі проці варшаўскіх карэспандэнтаў заграічных газэтаў — за іх ілжывыя інфармацыі. Саюз заграічных журналістаў у Варшаве мае выступіць з пратэстам проці гэтага. Цікаўна, што, як сьцьвярджае бэрлінскі карэспан. „Кур. Варш.“, уся нямецкая прэса, бяз розьніцы палітычных кірункаў, салідарна выступае проці мін. Залескага. Асабліва-ж перабірае ўсялякую меру нацыяналістычная прэса.

Новая ваяўнічая прамова прэз. Сьметоны.

„АТЕ“ даносіць з Коўны, быццам прэз. Літ. Рэсп. Сьметона, на ўрачыст. ў афіцэрскай школе ў Коўне сказаў прамову, „утрыманую ў правакацыйным тоне“. Ен заявіў, што—Літва паважана за-граніцай дзеля таго, што яна зацята бароніць сваю незалежнасьць і свае нацыянальныя інтарэсы. Літва можа заявіць Лізе, што справядлівасьць яна цэніць вышэй, як мір. Лёзунгам Літвы зьяўляецца старая рымская прыказка: „Калі хочаш міру, рыхтуйся да вайны“. Вечны мір—хлусьня. Права ня можа існаваць без мяча. Літва хопіцца за меч, каб ажыцьцявіць свае ідэалы. Да Літвы павінны належаць—Вільня (?) Горадня (?) і паўдзённая частка Віленшчыны (?). Толькі, маючы сталіцу ў Вільні Літва можа ўтрымаць сваю незалежнасьць.

Прамова Сьметоны, зараз-жа перасланая скампраметаванаму мін. загран. спраў па тэлеграфу Вальдэмарасу ў Жэнэву, быццам выклікала з яго боку страшэннае абурэньне. Вальдэмарас тэлеграмай у Коўну запратэставаў проці таго, каб неадказны палітычна прэзыдэнт казаў такія прамовы.

Можа і падобна да праўды...

Выбары ў Латвіі.

Выбары да Латвійскага Сойму далі наступныя вынікі:

У Рызе—сацыял-дэмакраты 5 (замест папярэдніх 8), немцы—3, хадэкі—1, нацыяналісты—1, сялянскі саюз—1, дэмакраты—2, расейцы—1 і камуністы—3.

З правінцыі дакладных вестак пакуль што няма.

Палепшаньне радава-афганскіх стасункаў.

З Масквы пішуць, што ў апошні час значна палепшыліся стасункі між Радамі і Афганістанам. Быццам гэтаму шмат дапамог памершы нядаўна нямецкі пасол у Маскве граф Брокдорф-Рантцаў, які нахіліў нямецкі ўрад націснуць у Кабуле на афганскі ўрад, дзе немцы маюць значныя ўплывы. Ад новага году ўваходзіць у жыцьцё новая гандлёвая ўмова з Афганістанам. Адным з адзнакаў палепшаньня стасункаў зьяўляецца дазвол афганскага ўраду на далейшую будову шасы ад Кабулу да расейскай граніцы, маючай вельмі важнае значэньне для гандлёвага і ўсялякага збліжэньня абодвух краёў. Будова шасы была ў свой час устрымана пад націскам Англіі.

Адказ Чычэрына на прамову Брыяна.

Як ведама, Брыян у сваей прамове проці Мюллера востра зачапіў „мімаходам“ радавы ўрад, якому закідаў усьцяж узрастаючыя збраеньні, які робіць немагчымым разбраеньне Эўропы, якая так страшна „жадае“ гэтага. Чычэрын — у тэлеграме да агенства Хірста — заяўляе свой пратэст і абурэньне проці „рэтарычнай атакі“ з боку Брыяна, дадаючы, што гэты няслушны напад можа толькі пагоршыць стасункі між ССРР і Францыяй.

Чычэрын у Бэрліне.

14-га верасьня прыбыў у Бэрлін Чычэрын, які мае прабыць тутака некалькі дзён. У зьвязку з пабытам кіраўніка радава-заграічнай палітыкі спадзяюцца вельмі важных канфэрэнцыяў у справах палітычных і гаспадарчых. У гэтых днях чакаюць прыезду ў Бэрлін радавай гаспадарчай дэлегацыі, у зьвязку з маючымі распачацца ізноў у пачатку кастрычніка перагаворамі ў справе перагляду гандлёвага трактату.

З работніцкай забастоўкі у Лодзі.

Як ведама, у другой палове верасьня адбылася вялізная і ўдачная для работнікаў забастоўка ў Лодзі, аб якой падрабязна пісалася ў перадавіцы 8-нумару „Рэха Працы“, за што гэты нумар і быў сканфіскаваны.

Дзеля таго, каб гэты лёс ня спаткаў і „Слова Працы“, паведамляем аб гэтай забастоўцы нашых чытачоў літэральным перадрукам з польскай газэты „Robociarz“ № 24.

„Работнікі валакнянага прамыслу ў Лодзі і цэлай Польшчы прыгатаўляліся на 30 верасьня да барацьбы за палепшаньне свайго быту, за 8 гадзінны дзень працы і проці забойчай капіталістычнай „рацыяналізацыі“. Пад націскам работніцкіх масаў згодніцкія кіраўніцтва праф. саюзаў (ППС-аўцы, Хадэкі і Н. П. Р-чы) былі змушаны на адкіненьне накінутай работнікам „арбітражнае“ ўмовы. Ня гледзячы на сабатаж угоды, прыгатаваўчая акцыя йшла добра, на лічных сабраньнях, масоўках і-вечах работніцкіх паслоў работнікі выражалі сваю волю і гатовасьць да барацьбы. — Вось гэты момант лодзкія прамысloўцы і іх саюзьнікі і выбралі дзеля спаралізаваньня распачатай акцыі. Сродкам да гэтага меўся быць новы закон аб найме работнікаў, які прадбачыць, між іншым „абвешчываньне ў прамысловых інстытуцыях рэгуляміну працы“.

У першых днёх верасьня ў радзе лодзкіх фабрыкаў зьявіліліся зацьверджаныя лодзкім інспэктарам працы „рэгуляміны“ разам з табліцай „караў“, накладаючых вельмі вялікія штрафы за найдрабнейшае „правіненьне“ работніка.

Адказ работнікаў на гэтую фабрыканцкую правакацыю наступіў зараз-жа. Аднамысна і стыхійна (żywiołowo) работнікі адказалі забастоўкай фабрык, у якіх зьявіліся фабрыканцкія рэгуляміны. Забаставала каля **4000** работнікаў. Пераважна па аднадзённай забастоўцы фабрыканты зьнімалі рэгуляміны і работнікі прыступалі да працы. Здавалася, што атака была адбітай. Але фабрыканты ня лічылі сябе за праграўшых. У першых днёх наступняга тыдня зьявілася абвестка Саюзу фабрыкантаў, абвяшчаючая ўвядзеньне рэгуляміна ў разам з табліцамі караў ва ўсіх фабрыках. Хутка наступіла і рэалізацыя. Але сьведамыя работнікі ня спалі. Зараз-жа кінулі працу, чым і далі адбой сканцэнтраванай атацы капіталу і яго саюзьнікам. У аўторак 18 верасьня баставала ўжо 30 тысяч валакняных работнікаў. Забастоўка пашыралася і пачала захопліваць за Лодзьзю такжа Пабіянцы, Азоркаў, Згеж.

Аднachасна работніцкімі масамі быў прыняты прапанаваны праф. лявіцай лёзунг, каб на фабрыканцкую атаку адказаць ад п‘ятніцы 21 верасьня гэнаральнай забастоўкай ня толькі проці фабрыканцкіх рэгулямінаў, але разам за ўсе жаданьні, як 20% падбаўкі (35% для горш платных), проці забойчай рацыяналізацыі, за 8 гадз. дзень працы і г. д.

„Лёзунг прафэсіянальнай лявіцы шыбка зрабіўся так папулярным, што яго мусілі падтрымаць навет поўныя да мазгоў касьцей згодніцтва кіраўнікі саюзаў, ведама не бяз затаенай думкі здрады гэтага лёзунгу пры першай магчымасьці. Тымчасам усе саюзы праклямавалі на 21 забастоўку аба ўсіх жаданьнях. Канфэрэнцыя дэлегатаў клясавага саюзу выбрала Забастовачны камітэт, які складаючыся з лявіцовых дэлегатаў, зрабіўся фактычным кіраўнікам барацьбы (walki) проці і праз голавы Шчэркоўскіх, Вальчакаў і іншых Казімерчыкаў.

„Забастоўка пашыралася, абнімаючы штораз шырэйшыя масы; да забастоўкі далучыліся навет тыя катэгорыі работнікаў, у якіх ня былі вывешаны рэгуляміны і каторыя тады ня былі абхоплены няпрынятай работнікамі ўмовай (ядвабнікі, стужачнікі і інш.). 20 верасьня ў Лодзі, Пабіянцах і акаліцах баставала ўжо, паводле лодзкай прэсы, 60,000 работнікаў, хваля ўсьцяж узрасталася, ахвота змаганьня павялічвалася. Гэтага спалохаліся фабрыканты, а таксама „бэбэхаўскія“ і згодніцкая паслы і „tłumnię“ зьехаліся да Лодзі, з мэтай патушэньня пажару барацьбы.

„У выніку іх „забегаў“ акружны інспэктар працы „цофнуў“ рэгулямін працы, як „заключаючы рад пунктаў, ня згодных з уставай“. Трэба было двухтыднёвага намыслу ну і забастоўкі дзесяткаў тысяч работнікаў, каб было зроблена гэтае „юрыдычнае“ адкрыцьцё. Гэтую сваю першую перамогу (няпоўную, бо нічым ня загарантаваную) валакнянікі прагнулі замацаваць і пашырыць, змушаньнем фабрыкантаў прыняць усе жаданьні. Але нашто-ж ёсьць згоднікі, калі не на тое, каб зьнявечыць кажды высілак работнікаў, змарнаваць кажду іх перамогу?

„Найганьбоўней, найнікчэмней пачалі пэпэсы, якія ня менш фабрыкантаў спалохаліся ўстрастаючай сілы масаў і іх волі да барацьбы. Проці выразнай волі фабрычных дэлегатаў, якія ўсемі галасамі проці аднаго выказаліся за далейшай забастоўкай за ўсе жаданьні, але Шчэркоўскі, Вальчак разам з цэлай галоўнай управай абвясьцілі прарваньне забастоўкі. Тое самае зрабілі кіраўнікі і іншых саюзаў. Ізноў згодніцтва запрапасьціла работніцкую справу, бо ясна, якую сілу мелі бы ў руках работніцкія саюзы, калі-б перагаворы з фабрыкантамі аб новай ўмове адбываліся ў аблічы стотысячнай масы бастуючых валакнянікаў, гатовых выдзержаць да перамогі, бадзёрных першай перамогай. Але гэтага якраз хочуць паны з ППС, (правіцы) N. P. R. і X. D., бо ў такой сітуацыі работніцкія масы ня йдуць за імі“, канчае аб гэтым названая газэта. Канчаем і мы, нічога ад сябе не дадаючы...

Новы нямецкі пасол у Маскве.

Радавая прэса даведалася з вернай крыніцы, што наступнікам графа Брокдорф-Рантцаў на становішчы нямецкага пасла ў Маскве мае быць сучасны пасол у Ангоры Надольны.

Японскае панаваньне ў Манджурыі.

„Красная Газэта“ зьмясьціла абшырную карэспандэнцыю з Мукдэну, якая сьцьвярджае, што Манджурыя фактычна ўжо стала японскай калёніяй. Сучасны яе „дыктатар“ Чанг-Сью-Ланг (сын Чанг-Тсо-Ліна) кіруе краем—паводле ўказаньняў прыстаўленых да яго японскіх дарадцаў. Нядаўна японцы далі манджурскаму „правіцелю“ пазыку ў 2 мільёны іенаў (каля расейскага рубля), купіўшы за гэта новы шэраг вельмі карысных канцэсіяў. Гандаль і прамысловасьць пераходзіць цалком у японскія рукі. Японскія атрады, насланыя з Японіі ў часе баёў за Пэкін, дагэтуль ня выведзены з краю. Наадварот — Японія наслала ў край шмат новых атрадаў жандармэрыі.

Рэпрэсіі японскага ўраду проці работнікаў.

У зьвязку з замахам на мікада, у Японіі ня спыняюцца рэпрэсіі. Ізноў зроблены шмат арыштаў, усяго—звыш 300. Работніцкая партыя абвешчана нелегальнай і ўсе яе ўстановы зачынены.

Разрыў кітайска-японскіх перагавораў.

Японскі ўрад пастанавіў перарваць перагаворы з Нанкінскім урадам — пакуль той не адмовіцца ад сваей заявы аб тым, што Кітай лічыць страціўшым сілу кітайска-японскі трактат, накінуты Кітаю ў час яго слабасьці.

Наша хроніка.

Справа пасольскіх мітынгаў. Як ведама, ужо некалькі мітынгаў, аб якіх стараліся паслы Беларускага Сялянска-Работніцкага Клюбу, не дайшлі да скутку. Суадказныя старасты адсылалі паслоў да ваяводаў. Цяпер паслы зьвярнуліся да Віленскага і Навагрудзкага ваяводаў на цэлы рад мітынгаў. Найбольшыя шансы мае адбыцьцё мітынгу 14-га кастрычніка (на праваслаўныя Пакровы) ў асадзе Жалезьніца, Баранавіцкага пав., дзе маюць выступіць паслы — Я. Гаўрылік і Ф. Валынец. Есьць надзея на атрыманьне дазволу ў Беластоцкім і Палескім ваяводзтвах. Вось як цяпер—лягчэй таму вярблюду праз вушко іголкі пралезьці, як паслом Беларускага Сял.-Раб. Клюбу дабіцца права зрабіць навет справаздаўчы мітынг!

Арышт сэкрэтара Вялейскай Акружной Управы Т-ва Бел. Школы. На мінулым тыдні арыштаваны сэкрэтар Акружной Управы Т-ва Белар. Школы ў Вялейцы грам. Ю. Усьціновіч. На гэты раз арышт адбыўся не на грунце палітычным і навет не як учасьніка падзеі, а як прысутнага пры ёй. Аднак, „сесьці“ лёгка, а „ўстаць“ ня так ужо лёгка. А можа й гэта адносіцца да будучага зьезду. Хто іх разьбярэ—гэтыя новыя спосабы „працы на мясцох“!

Працэс Грамады ў апэляцыі. Абаронцы засуджаных дзеячоў Белар. Сял.-Раб. Грамады, адвакаты — Сьмяроўскі, Эттынгер, Дурач і інш. унясьлі апэляцыю на прыгавар суду першай інстанцыі, дамагаючыся да віленскага прыгавору застасаваньня амнэстыі. Апэляцыйны працэс Грамады адбудзецца, прыпушчальна, у сьнежні месяцы гэтага году.

Адкрылі і „завесілі“. Пасьля нашай заметкі аб завешаньні гуртка на Новым Сьвеце ў Вільні—з памяшчэньня гуртка зьнятыя пячаткі, як кажуць, у сьпешным парадку. Гурток функцыянуе нармальна. Затое сталася іншая рэч. Акружная Управа Т-ва ў Вялейцы ўжо пасьля нашай заметкі ўзапраўды прычынена („завешана“).

Ці гэта так непакояць кагосьці нашы заметкі, ці гэта можа „цікавы“ плян падгатоўкі да будучага агульнага зьезду Т-ва Беларускай Школы ў Вільні? Можа пасол Валынец, які жыве ў Вялейцы, вельмі ўжо ўбіўся камусьці ў вочы? Ці можна думаць аб такой дзіцячай наіўнасьці прыдаваць увагу аднаму чалавеку, калі ўвесь народ у сваіх думках адналіты? Праўда—„дзівосы і сьмяхоты“.

„Беларусізацыя царквы“. Як даведваемся, Каўшоўцы разам з іх суфлёрамі дабіліся ад мітрапаліта права „беларусізаваць“ невялічкую Пятніцкую царкву ў Вільні. Як кажуць, з гэтаю царквою зьвязаны пэўныя мастак і дамы. Вось, відаць, на што яны галяцца. Аднак, „истинно-православныя“ з арцыбыбіскупам і кансісторыяй на чале спрацівуляюцца загаду мітрапаліта, перасылаючы справу ад аднаго да другога. Проста як у апэратцы! Думаецца, што спрытныя каўшоўцы пераможуць, недарма-ж „зьмена курсу“. Проста ашчасьліваць беларусаў!

„Гумар, „Bieł. Krynicy“. „Bieł. Krynica“ падаючы заметку аб адношаньні Белар. Сял. Раб. прэсы да парлямантарызму — „лукава“ заўважае: „Сапраўдны парлямантарызм, як ведама, адкідваюць прыхільнікі абсалютнага манархізму, бальшавікі і фашысты. Няўжо-ж „Слова Працы“ стаіць за абсалютную манархію або фашызм“?

Магчыма, што для „Bieł. Krynicy“ здаецца такі спосаб выказваньня думак і вельмі ўдалым, але нам здаецца, што гэта падобна да дзіцячага адбіваньня з-за вугла. Падамо

восьжа да ведама „Biel. Krynicy“, што проці парлямантарызму стаялі ўсе рэвалюцыянэры, пачынаючы ад Маркса, і ўжывалі парлямант як трыбуну і толькі з часу нараджаньня рэвізыянізму — правыя сацыялісты пачалі лічыць яго за самамэту. А ўсе лявейшыя групы (і ня толькі камуністы!) стаялі й стаяць на папярэднім пункце і навет выносілі аб гэтым шматлічныя пастановы. Радзілі-б хоцьбы прыглядзецца да вельмі блізкай нашаму сельсаюз-хадэцкаму лягеру ўкраінскай „І.С.-Д. Р.П.“. Дык вось-жа трэба наперад павучыцца, чым выказваць свой „гумар“!

Картачныя дамкі. Апошні (17) нумар „Народу“ паведамляе аб адчыненьні 8 гурткоў „Гаспадарчага Зьвязу“ ў Ашмянскім і Маладэчанскім паветах, каапэратывы і кнігарні — у Лідзе, Валожыне і Ашмяне. Вось даў дыхту Янка і ўсё на паперы! Зусім ня страшна. Абманваць доўга ня прыйдзецца. Картачныя дамкі разваляцца самі, як разваліліся Паўлюкевічавы „Прасьветы“. У гэтым мы пэўны!

Арганізатар забастоўкі ў Лодзі. „Słowo“ з 6 г. м. падае проста сэнсацыйную вестку— быццам польскія ўлады арыштавалі на радаза-польскім пагранічны нейкага Брайнбэрга, які быццам зьяўляецца арганізатарам работніцкай забастоўкі ў Лодзі і ехаў у Маскву здаць там справаздачу з прабегу забастоўкі. З дакумэнтаў, знойдзеных пры ім, быццам відна, што гэта быў адзін з сяброў групы, спэцыяльна дэлегаваны Радамі, дзеля кіраваньня забастоўкай.

Разам з ім арыштаваны і нейкі Альгерскі, пры якім быццам знойдзена шмат кампрамітуючых у шпігоўстве дакумэнтаў, як разьмяшчэньне польскага войска і г. д.

Працэс 10 камсамольцаў. 2 г. м. адбыўся працэс 10 камсамольцаў, за дэманстрацыю 1 студзеня 1926 г. проці Рэпрэзэнтацыйнага Палацу, дзе ваявода Рачкевіч якраз прыймаў высокіх урадоўцаў Польшчы. Засуджаны — Відунскі — на 6 гадоў, Лапкоўскі на — 4 г., Шэпс на — 3 гады, рэшта ад году да 6 месяцаў; адзін апраўданы.

У часе апошняга слова падсудных, старшыня суду быў адабраў голас прамаўляючаму Відунскаму, а калі і гэта не „памагло“, дык Відунскі быў выведзены з суду.

Арышт былага царскага ахвіцэра. У Вільні арыштаваны нейкі Локцік, былы ахвіцэр царскай арміі, які прыбыў у Вільню сёлета ў жніўні і быццам быў высланцам Маскага ГПУ. Локцік меў сувязі з расейскай эміграцыяй у Вільні і быццам меў бліжэйшы кантакт з антыбальшавіцкім „Брацтвам Рускай Праўды“ і высланымі з Польшчы ў сувязі з замахам на Лізарава (радавага прадстаўніка) расейскімі эмігрантамі манархістамі.

У часе сьледзтва Локцік быццам прызнаўся да віны.

Ліквідацыя ячэйкі. Уночы 1 на 2 г. м., згодна з прэсавымі інфамацыямі, зьліквідавана камуністычная ячэйка ў в. Урванішкі, Валожынскага павету. У часе рэвізіі быццам знойдзена шмат камуністычнай літэратуры— як інструкцыі Ц.К., пісаных шыфрам і г. д. Арыштавана 14 чалавек, сярод якіх і пасланца „асобпосту“ ў Крайску.

Прозьвішчы арыштаваных і падрабязнасьці дзержацца ў сакрэце.

Яшчэ гэнаральная аблава. Надовячы польскія пагранічнікі зрабілі яшчэ адну гэнаральную аблаву на радава-польскім пагранічны. Злоўлена 45 чалавек, сярод іх 7 камуністаў з неабходным „хвосьцікам“ — кампрамітуючымі дакумэнтамі.

Забастоўка вадаправодаў і электроўні ў Горадні. 28 мін. верасьня забаставалі гарадзенскія вадаправоды і электроўня. Прычына забастоўкі—выдаленьне некалькіх работнікаў і жаданьне работнікаў заключэньня новай зборнай умовы, якая ёсьць ужо ў работнікаў іншых гарадоў. Забастоўка трывала толькі 14 гадзін, бо магістрат „загварантаваў“ работнікам, што ім будзе заплачана за забастовачны час, што ніхто ня будзе звольнены і што будзе ў хуткім часе падпісана жаданая работнікамі новая зборная ўмова.

Работнікі пашлі да працы, аднак, прэса, (K. W. № 226) лічыць, што перапынак забастоўкі ня ёсьць яго поўная ліквідацыя.

Далейшая разбудова „Крэсаў“. Літоўскае „Жыце Люду“ ў 18 н-ры падае, што польскія ўлады пастанавілі прыступіць вясной да разбудовы галоўнага судовага будынку ў Вільні. Далей газэта слушна заўважвае, што гэта, пэўне, адзіная ўстанова ў Вільні, якая стала разьвівaецца...

Разрухі ў Ашмяншчыне. Пад такім загалоўкам беларуса-жэрскае буйна-абшарніцкае „Słowa“ з 5 г. м. піша наступную вестку аб тым, як „сяляне грамадамі (tłumnie) нішчаць арыентацыйныя слупы і зарасьлі“.

Дзеля таго, што ўсякі падаваны намі факт, у родзе гэтага, польскія ўлады могуць залічваць да розных прэсавых і ня прэсавых праступкаў, як пашырэньне фальшывых ведамасьцяў, „podburzenie ludności“ і г. д., падаем гэты факт у буквальным перакладзе, засьцерагаючы чытачоў, што гэтая газэта, бароніць буйна-абшарніцкія інтарэсы, а значыць і падае гэты факт у як найкарысьнейшым відзе для абшарнікаў, зваліваючы ўсю віну на сялян.

„Ведаем, што ў часе існаваньня на абшарах усходніх ваяводзтваў Беларускай „Грамады“, піша „Słowo“, натаваліся неаднакратныя выступленьні сялян, якія пад уплывам ведзенай сыстэматычна агітацыі спраціўляліся проці праводжаньня „scalania“, грозна выступаючы проці ўрадоўцаў Земскіх Урадаў. Ліквідацыя „Грамады“ палажыла „крэс“ гэтым выступленьням і жыцьцё (для паноў, Рэд.) паплыло спакойна (як ў раі! Рэд.). Сяляне ізноў зрабіліся „lojalnymi“ грамадзянамі дзяржавы і аб ніякіх выступленьнях, ні грамадзкіх, ні паадзінокіх нічога ня было чуваць. Толькі ўчора (4 г. м.) разыйшлася вестка, што ў маёнтку Даўляны, Дзевалтаўскай вол., Ашмянскага пав., выбух „бунт“ (!?) на грунце сваркі (sporu) за лес.

„Згодна з інфармацыямі „мерадайных“ крыніцаў, справа прадстаўляецца наступна.

На абшарах м. Даўляны, „уласнасьць“ маркграфіні Умястоўскай, знаходзіцца лес, так-званы Новая Пушча. На гэты лес, вярней на яго частку, гадавалі сабе прэтэнзіі сяляне. З мэтай вырасьненьня справы на месца прыехалі землямеры. Зрабілі памеры, паставілі арыентацыйныя слупы і тады прыйшлі грамадою (tłumnie) азброеныя сякерамі і каламі сяляне і, прагнаўшы мерачых, зьнішчылі арыентацыйныя слупы і пацярэбілі зарасьлі. Сітуацыя зрабілася паважнай. Інтэрвэнцыя Старасты не дала паважнага рэзультату і тады ён загадаў прыслаць туды „больш лік“ паліцыі, дзеля забясьпечаньня ладу і недапушчэньня дзеля далейшага нішчэньня маладога лесу.

„Арыштавана трох „найгарлійшых падпальшчыкаў“ („podżegaczy—агітатараў“) аднак і гэта не памагло, бо пасьля гэтага да „авантуруючых“ сялян салідарна далучылася суседняя вёска“.

Гэты факт адбыўся 1 г. м. і дзеля таго, што да ўчарашняга дня сітуацыя ня выясьнілася, ваявода выслаў на мейсца надкамісара Канорко, які „збадае“ справу на мейсцы“.

З Т-ва Бел. Школы.

З Працы Гурткоў Т-ва Бел. Шк.

Дня 2 верасьня 1928 г., адбыўся агульны сход сяброў Мішуцкага Гуртка Т-ва Бел. Шк. у Вялейскім павеце.

Разглядалася многа арганізацыйных спраў.

Пасьля адчытаньня пратаколу з папярэдняга сходу, які адбыўся дня 24 траўня 1928 г., гр. А. Шакура — старшыня Управы, высьветліў значэньне арганізацыі і значэньне роднай школы, заклікаючы сяброў да працы ў гэтай галіне.

Сэкрэтар Управы высьветліў зьмест інструкцыі, праграмы і закону з дн. 31. I. 24 г., аб школьніцтве. Здаў справаздачу з дзейнасьці Гуртка, з якой вынікае, што Гурток у працягу свайго толькі трох-месячнага існаваньня многа чаго зрабіў у культурна-асьветнай працы, за што ім выражаецца вялікая падзяка.

У кароткай, але досьць яснай і зразумелай прамове, гр. С. К. высьветліў патрэбу арганізацыі, пад сьцягам Т-ва Бел. Школы, а такжа схарактэрызаваў цяперашнія нядобрыя адносіны польскага ўраду да Т-ва Бел. Шк. і паасобных актыўнейшых працаўнікоў Т-ва.

Пасьля прамовы, сход, паміж іншым, аднагалосна вынес наступныя пастановы:

Прыступіць да дружнай працы, каб на новы школьны год адкрыць белар. школу, шляхам зложэньня дэклярацыяў.

Такжа аднагалосна сход пратэстуе проціў школьнай палітыкі цяперашняга нашага ўраду і пастанавіў дамагацца адчыненьня дзяржаўных белар. школаў, на аснове закону з дня 31. I. 24 г. аб школьніцтве, у тых мяйсцовасьцях, дзе будзе зложаны адпаведны лік дэклярацыяў.

Такжа пратэстуецца проціў прысыланьня ў ўжо існуючыя белар. урадовыя школы польскіх вучыцялёў, неразумеючых беларускай мовы.

На прапазіцыю сэкрэтара Управы, сход пастанавіў ахвяраваць на „Дом Белар. Культуры“ 5 злотых.

Прыймаючы пад увагу перасьледаваньні актыўнейшых працаўнікоў Т-ва Белар. Шк. і перашкоды ў культурна-асьветнай працы з боку паліцыі, сход аднагалосна пастанавіў запратэставаць проціў такіх гвалтаў над працай Т-ва і запратэставаць проціў тэй буржуазнай прэсы, якая, прыпісваючы Т-ву палітыку, дабіваецца ад ураду зьліквідаваньня нашай культурнай арганізацыі.

Нам ворагі перашкаджаюць, а мы ўсё наперад ідзем паступова да культурнай працы!

22/IX—28 г. Глыбоцкай Акружной Управай Таварыства Беларускае Школы быў наладжаны спэктакль-вечарына, дзе і мне давялося пабываць, не гледзячы на тое, што ад нас будзе 80 вёрст.

Ставілі: 1) Драма ў 1-м акце „На Вёсцы“, 2) Камэдыя „Чорт і баба“.

Артысты згулялі свае ролі вельмі добра. Глядзельнікі закідалі артыстаў кветкам, а воплескам ня было канца. Па скончэньню спэктаклю пачаліся скокі, пад „Гукі струнага аркестру“ і гулялі да 3-й гадзіны раніцы. Пачалі скокі з Лявоніхі, чым вельмі глядзельнікі былі задаволены...

Усе было-б добра каб ня ўжэндзік, які прышоў з той мэтай, каб перашкодзіць і разбіць вечарыну... Дзякуючы сведамым Сябрам, яму не ўдалося, бо ніхто ніякой ўвагі на яго не зьвяртаў, ведаючы, што коратка сказаўшы, зьяўляецца правакацыяй. Ганьба тым, хто перашкаджае. Чэсьць і Слава вам Сябры Глыбоцкой Акр. Упр. Т-ва Бел. Школы, у асобе яе старшыні Апісковіча, а такжэ ўсім прыхільнікам Беларускага руху. Складаю вам шчырую падзяку за вашу працу, і заклікаю ўсіх тых, якія яшчэ да гэтай пары ня ўступілі ў Т-ва Бел. Школы, стаць Сябрамі Т-ва Бел. Школы.

Падарожны.

Падзяка.

Управа Гуртка Т. Б. Ш. у м. Азярніца, Слонімскага пав. дзякуе грам. Андрэю Вышкевічу з вёскі Варонічы за ахвяраваныя ім кнігі для вышэйўспомненага Гуртка, у ліку 26 экзэмпляраў.

Таксама Гурток складае падзяку грамадзянцы Вольцы Жывулько з в. Вашкавічы, Ваўкавыскага пав. за 4 кнігі, ахвяраваныя на карысьць Гуртка.

Управа.

Карэспандэнцыі.

Нашы „адбудоўцы“.

Сёлета вясной у Браслаўі, адчынена была бетанярня, кіраўніком якой ёсьць: „пан рэфэрэнт адбудовы краю“ — нейкі Тадэуш Бэйнар. Гэты самы „пан рэфэрэнт“ пэўне толькі чуў пра бэтонныя вырабы, а як іх робяць дык ня ведае, бо ані якога ня мае паняцьця аб бэтоне і толькі псуе матар'ял „практыкуючысь“ коштам і працай бедных работнікаў, узваліваючы ўсю віну на апошніх.

Гэтак, „пан рэфэрэнт“, загадаў работнікам, каб толькі што зробленыя сырыя ходнікі (пліты на тратуары) мачыць у возера, каб „мацаваліся“. Работнікі загад выканалі. Але праз пару дзён з гэтых ходнікаў вышаў „пшык“. Яны ў вадзе распаўзьліся. Аж за валасы хапіўся „пан рэфэрэнт“, гледзячы на „плады“ сваей практыкі. Як ашалелы, залетаў па бетанярні, лаючы нявінных работнікаў. — „Псія крэў, вы мне матар'ял папсулі, повыпэндзам вшысткіх, не заплацэн ані гроша і г. д., перасыпаючы сваю лаянку адборнымі „моцнымі слаўцамі“ (на што ён вялікі мастак і аматар). Але, баючыся каб не дайшлі слухі аб яго „практыках“ да вушэй самога старасты, зрабіў лоўкую „камбінацыю“ з рахункамі і... выйшла чыста гладка, што і камар носа не ўткнець. Работнікі атрымалі сваё (хаця далёка ня ўсё) і пан рэфэрэнт вышаў чысты. І шмат гэткіх „цудоў тэхнікі“ нарабіў „пан рэфэрэнт“, псуючы матар'ял (для практыкі), застаўляючы работнікаў па некалькі разоў, рознымі спосабамі перарабляць тую самую работу. І няведама, дакульбы йшло гэта „практыкаваньня“, каб не работнік-фаховец, з Опса, Пяткевіч, які паказаў правільны спосаб прыгатаўленьня бетону.

Гэты самы „пан рэфэрэнт“ займаецца таксама (практыкуецца) і „адбудовай“ нашых „крэсаў“. Гэтак у в. Сіпавічы, Богінскае гм., у селяніна Філіповіча збудавалі пад яго (рэфэрэнта) кіраўніцтвам глінабітны дом, сьцены якога на другі год распаўзьліся.

Ці-ж не паход гэта заходняе культуры на „дзікі“ ўсход.

„Работнік“.

НАМ ПІШУЦЬ:

× **Борка-Гічыцкая гм., Косаўскі пав.** Часта ў сялянска-работніцкай прэсе чытаем аб тым, што тая ці іншая гмінная рада ўхваліла дапамогу Беларускім Гімназіям. Зусім ня тое ў нашай гміне. Нашы радныя баяцца аб гэтым навет заікнуцца, ня хочучы страціць ласку ў паноў.

Браты! Ад імя працоўных мас раджу вам кінуць гэта і на першым-жа паседжаньні ўхваліць дапамогу ўстановам, з якіх выйдуць будучыя барацьбіты за працоўны народ! Ня бойцеся страты ласкі ў паноў! Падумайце лепш аб тым, як вы будзеце глядзець у вочы пасьля гэтага братом, якія вас выбралі, паміж якіх вы будзеце заўсёды жыць! Апамятайцеся! Гэтага чакае ад вас узбуранае сумленьне працоўных масаў!

Г. Лапцёў.

× **В. Ярнява, Старавейскай гм., Слонімскага павету.** Радасна заўважыць, як вёска за вёскай усьведамляецца і ідзе на барацьбу за вызваленьне. Радасна заўважыць, як шчыльнеюць рады нашай арміі. Вынятак з гэтага робіць наша вёска. Сяляне, абаламучаныя асабістымі спрэчкамі, адхіляюцца ад барацьбы за лепшае заўтра, ня чуюць здаровых заклікаў роднай газэты, а пакорна цягнуць лямку цемнаты. Нядаўна жыхары гэтай-жа вёскі, Макар Касьпэрчык і Даніла Чак, пасварыліся за дзікія грушкі на полі і моцна пабіліся на бажы. Вынікам бойкі было тое, што Д. Чака бяз прытомнасьці адвязьлі ў шпіталь, дзе яшчэ і цяпер змагаецца з сьмерцяй. Вось, браткі, вынікі цемры! Ці-ж не пара нам гэта кінуць?! Ці-ж не пара працёрці вочы і цьвяроза глянуць на жыцьцё?! Успомніце словы нашага песьняра Я. Коласа:

„Ці-ж мы, хлопцы, рук ня маем,
Ці-ж нам сілы бог ня даў,
Ціж над нашым родным краем
Луч свабоды ня блішчаў?
Выйдзем разам да работы,
Дружна станем, як сьцяна,
І прачнецца ад дрымоты
З намі наша старана“!

Дык годзе спаць! Хай праменьні сьвядомасьці прасьвецяць нам сьцежкі жыцьця і дадуць сіл узяцца за карысную працу, якой мы скінем адвечнае ярмо і зможам парваць канцугі цемры, што апуталі нас з галавы да ног. Да працы!

М. К.

× **Мірская гм., Браслаўскага пав.** Есьць у нас знаны навакол пан Харчэнько. Есьць пан, ёсьць і падлізы, якіх ён падкупіў, каб ляпей ціснуць бедных сялян. Такімі зьяўляюцца грамадзяне, як С. Марозько, С. Юхна, А. Шакель і др. Вось, пры помачы іх, гэты панок і вядзе сваю „справядлівую“ працу. Аднойчы пастухі вёскі Канахі пасьвілі быдла на сваім пасьвішчы, блізка ад панскага балота, у якое, дзеля яго мокрасьці, доступ амаль што не магчымы. Цяпер вось гэтыя падлізы „ізволілі“ паказаць публічна сваю ўслужнасьць да пана, кажучы (натуральна няпраўду), што быдла паслося ў панскім балоце. Справу яны перадалі ў суд, які прысудзіў сялянам плаціць 500 зл. Другім разам хлапцы з вёскі Картавая пайшлі ў сваё балота, шукаць качак. Падчас пашуківаньняў іх сустрэлі тыя-ж падлізы і зьдзёрлі шапкі, грозячы, што, калі другі раз зловяць, дык бакі „натруць“ і ў суд пададуць. Дык вось, браткі, як нам жывецца!

Сяліцкі.

Пісьмо у Рэдакцыю.

Паважаны Грамадзянін Рэдактар!

Прашу зьмясьціць у Вашай паважанай газэце наступнае:

У часе выбараў у Сойм Рэчыпаспалітай Польскай ў 1928 г. ў Наваградчыне стварылася арганізацыя пад назовам „Беларускі Сяляне і Работнікі“, якая выставіла свой сьпісак № 41.

Павадыр гэтае арганізацыі М. Чатырка і паўнамочнік гэтага сьпіску М. Вінцукевіч у той час дакляроўвалі, што будуць моцна бараніць інтарэсы беларускіх сялян і работнікаў.

На закіды людзасьці аб супрацоўніцтве іх з Янкам Станкевічам яны давалі розныя адказы, што як з ідэалёгіяй так і асобай яго нічога супольнага ня маюць, а заўсёды будуць трымацца згодна ідэалёгіі „Беларускіх Сялян і Работнікаў“.

На выбарах сьпісак № 41 праваліўся, не дастаўшы ніводнага мандату і цяпер, калі ў Сойме ёсьць Беларускі С.-Р. Клюб, аб якім яны нібы лятуцелі, гэтыя асобы не пайшлі з ім, а сталі адкрыта разам з Янкам Станкевічам баламуціць народ, творачы розныя арганізацыі, як нейкія „зьвязы“ і „малачарні“, стараючыся рознымі спосабамі адцягаць людзей ад працы на карысьць працоўнага народу. Пераканаўшыся ў здрадзе М. Чатыркі і яго памочнікаў, гэтым заяўляю, што нічога супольнага з імі ня маю і таксама прызываю ўсіх чэсных людзей, якіх яны ашуканчым спосабам уцягнулі ў свае арганізацыі, кінуць з імі сувязь, а йсьці толькі з „Беларускім Сялянска-Работніцкім Клюбам“, які ёсьць шчырым абаронцам нашых інтарэсаў.

З пашанай

28-IX-1928 г. **Мікалай Герус.**

Ад Рэдакцыі. Ад сябе паведамляем, што М. Вінцукевіч цяпер працуе ў Янкаўскім „Гаспадарчым Зьвязе“, а М. Чатырка разам з А. Каўшом і іншымі на адбытым Мітрапалітальным зьезьдзе самахоць увайшлі ў склад Камісіі па скліканьню праваслаўнага Сабору. Што гэта азначае—хіба-ж сяляне і работнікі ведаюць.

Рэдактар-Выдавец: П. Пяткун.

Друкарня Я. Левіна, Вільня, Нямецкая 22.